

Reinfeldt gjorde ett ödesdigert misstag – och Krustersson upprepar det

Dagens Nyheter den 11 januari 2023

Människor är välkomna hit så länge de arbetar och gör rätt för sig. Ungefär så kan den marknadsliberala attityden till invandring sammanfattas. Den har aldrig varit dominerande i Sverige, men den var ganska vanlig för några decennier sedan. Då kunde borgerliga debattörer kritisera "vänsterns daltande" med invandrare, men utan att kritisera invandrare eller invandring som fenomen. Fanns det problem berodde de på att skatter, bidrag och arbetsmarknadsregleringar gjorde det svårt för människor att försörja sig på arbete.

Om den marknadsliberala argumentationen var ovanlig, var det desto vanligare att invandringen försvarades med solidaritetsargument. Sverige skulle ha en "generös" migrationspolitik, hette det. Särskilt noga var det, enligt debattörer längs hela den politiska skalan, att skilja på invandrare och flyktingar. Flyktningmottagande har vi för att det är det moraliskt riktiga, för att hedra internationella konventioner och för att hjälpa människor i nöd.

Den marknadsliberala tanken att både invandrare och flyktingar är välkomna att arbeta, försörja sig och följa svenska lagar, kan te sig kall och cynisk i jämförelse med argument som bygger på solidaritet. Den har emellertid en odiskutabel styrka: Medan människors vilja att agera solidariskt är begränsad, utgör den ekonomiska kommersen en pålitlig drivkraft i samhället. På en fungerande arbetsmarknad dyker det hela tiden upp nya möjligheter för människor att försörja sig genom att utföra arbete åt andra. Ändå har den marknadsliberala synen på migration nästan helt försvunnit från debatten. Hur blev det så? När hände det?

Tyvärr tror jag att liberaler vid några nyckeltillfällen fattade medvetna men olycksaliga beslut om att ge upp den liberala argumentationen. Ett fattades för 20 år sedan, ett annat 2014 och det senaste i somras. Vi tar dem i kronologisk ordning.

Våren 2004. EU ska få tio nya medlemsländer, vars befolkning då omfattas av den fria rörligheten. Det är en stor händelse för Europavänner och liberaler, men i Sverige har statsminister Göran Persson börjat tala om "social turism", risken att människor kommer hit för att leva på bidrag. Han vill införa övergångsregler som ska begränsa den fria rörligheten. Förslaget får kritik, men snart lanserar även Moderaterna och Folkpartiet sina varianter av både retoriken och övergångsreglerna. En opposition inom Folkpartiet tar strid för den liberala hållningen, mot specialregler för de nya medlemsländerna. De skapar tumult i partiet, men förlorar.

Splittringen i riksdagen mellan olika varianter på övergångsregler gör ironiskt nog att Sverige blir ett av de länder som inte inför några sådana regler alls. Några år efter EU-utvidgningen visar det sig att farhågorna var överdrivna. Till Sverige kommer framför allt polacker och baltar som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden. Men både Folkpartiet och Moderaterna har andra prioriteringar än att plocka hem den poängen i debatten.

Sommaren 2014. Dåvarande statsminister Fredrik Reinfeldt talar i Stockholm. Prognoser pekar på en annalkande ökning av flyktinginvandringen till Sverige på grund av det syriska inbördeskriget. Reinfeldt kunde ha sagt att vi ska öppna vår arbetsmarknad, sätta stopp för långa handläggningstider och skapa möjligheter för svenska arbetsgivare att dra nytta av den nya arbetskraften. Öppna era hjärtan, sade han i stället.

Talskrivaren Moa Berglöf har efteråt berättat att Reinfeldt själv lade till just den formuleringen. Han valde att vädja till svenskars solidaritet, snarare än till marknadskrafterna. Signalen var tydlig, flyktingmottagande är något kostsamt som vi ägnar oss åt för att det är moraliskt riktigt. Det budskapet gynnar varken Moderaterna, arbetsmarknaden eller flyktingarna själva. Däremot gynnar det sannolikt Sverigedemokraterna, vilket gör det underligt att en annan moderatledare åtta år senare ska göra samma misstag.

Sommaren 2022. Ulf Kristersson talar i Almedalen. Debatten har nu svängt kraftigt i ickeliberal riktning, och frånvaron av liberala argument kring migration i Kristerssons tal är knappast förvånande. Desto mer anmärkningsvärt är att han denna dag väljer att hylla Sverigedemokraterna för deras motstånd mot invandringen. Formuleringen sätter tonen för en valrörelse i vilken Moderaterna tycks ha som mål att få valet att handla om Sverigedemokraternas hjärtefrågor och samtidigt berömma dem för deras politik.

Till ingens egentliga förvåning leder strategin till att många väljare föredrar originalet framför den senkomna kopian. Sverigedemokraterna gör sitt bästa riksdagsval någonsin. Alla borgerliga partier utom Centerpartiet tycks nu ha lagt den marknadsliberala attityden till invandring på hyllan.

Liberalerna sitter i regering, men i migrationspolitiken lyser liberalismen med sin frånvaro.

Andreas Begrh